

MAN 2.0.

Mannen en Mantelzorg

de methodiek

Voorwoord

Man 2.0.: mannen en mantelzorg. Dat is op het eerste gezicht geen voor de hand liggende combinatie. En toch is dit een combinatie die we in de toekomst vaker zullen tegenkomen. Alle ontwikkelingen in de zorg wijzen daarop. Personeelstekorten dwingen ons om na te denken over een verantwoorde inzet van 'leken' binnen de zorg. Mantelzorg leent zich daar prima toe en ook mannen zullen daar een bijdrage aan moeten leveren.

Met dit boekje draagt Diversiteitsland bij aan kennis over het bereiken en enthousiasmeren van met name allochtone mannen voor mantelzorg.

Wij hopen dat u als zorgprofessional, beleidsmaker, mantelzorger, belanghebbende, belangstellende of simpelweg als man, heel veel aan dit boekje heeft.

Voor suggesties, reacties, tips of ideeën over een vervolg op Man 2.0. houden wij ons gaarne aanbevolen.

Stichting Diversiteitsland

Aanleiding

In 2009 en 2010 heeft Diversiteitsland voorlichtingsessies over mantelzorg gehouden. Tijdens deze sessies bleek dat mantelzorg vooral door vrouwen werd verleend. Op zich is deze observatie niet vreemd. Het past volledig binnen de dominante taakverdeling tussen mannen en vrouwen.

Zorgelijk was echter de constatering dat veel vrouwen dreigden te bezwijken onder het juk van de mantelzorg. Deze vorm van zorg brengt vaak zowel een geestelijke als lichamelijke belasting met zich mee. Ondersteuning van deze vrouwen is dus gewenst. Dit is deels mogelijk als vrouwen vaker gebruikmaken van de voorzieningen die er zijn voor mantelzorgers. Voor een belangrijk deel kan de gewenste ondersteuning echter door mannen geleverd worden. Meer mannen als mantelzorgers resulteert immers in een verminderde belasting van vrouwen. Met dit doel voor ogen is Diversiteitsland gestart met het project Man 2.0.

Centraal in Man 2.0. staan de workshops die gehouden zijn met allochtone mannen. Tijdens deze workshops is ingegaan op het begrip mantelzorg en de positieve rol die mannen hier in kunnen spelen. Er is stilgestaan bij die zaken die mannen belemmeren of juist aanmoedigen om mantelzorg te verrichten. De visie van mannen op mantelzorg is geïnterviewd door middel van een enquête.

In dit boekje wordt eerst de aanpak van Man 2.0. beschreven. Vervolgens worden de enquêteresultaten kort belicht. Ten slotte volgt een beschrijving van de methodiek die toegepast kan worden bij het bereiken en enthousiasmeren van allochtone mannen voor mantelzorg.

Aanpak

Man 2.0. werd gesubsidieerd door de provincie Noord-Holland. Om die reden is getracht om in contact te komen met mannen die woonachtig zijn in verschillende Noord-Hollandse steden. De workshops zijn uiteindelijk gehouden in Zaandam en Amsterdam.

Allochtone mannen zijn de doelgroep van Man 2.0. Het bereiken van een zo divers mogelijke groep allochtone mannen lag dus voor de hand. Het is gelukt om in contact te komen met mannelijke vertegenwoordigers van de grootste groepen niet westerse allochtonen: Turken, Marokkanen en Surinamers. De groep Surinamers bestond uit Afro-Surinamers en Hindoestanen.

Gekozen is voor een aanpak waarbij de workshops per etnische groep werden verzorgd. Een aantal overwegingen heeft tot deze aanpak geleid. Groepen mannen zijn in de eerste plaats het makkelijkst te bereiken via organisaties die langs etnische lijnen georganiseerd zijn. Daarnaast speelt de taalbarrière een belangrijke rol. Met name Turkse en Marokkaanse mannen zijn het beste aanspreekbaar in hun moedertaal. Een mengeling van meerdere etniciteiten binnen één workshop zou leiden tot onnodige complicaties. Er is verder bewust ingespeeld op het creëren van etnisch homogene groepen. Hierdoor voelden de mannen zich veilig en waren ze beter in staat om elkaar ergens op aan te spreken of van tips te voorzien over mantelzorg. Er is samengewerkt met de volgende organisaties bij het organiseren van de workshops: De Marokkaanse Raad Zeeburg, De Turkse Ouderen Raad, De Turkse Ouderenvereniging Huzur, Hindoestaanse woongroep Shravan en Stichting Metropool.

Er is ook een aantal enquêtes afgenomen bij een 15-tal individuele mannen. Met dit laatste is de diversiteit in etnische achtergronden en opleidingsniveau vergroot.

De workshops duurden gemiddeld 2 uren. Inhoudelijke informatie over mantelzorg werd in de meeste workshops verzorgd door de mantelzorgmakelaar van stichting Dynamo. Tijdens de workshops met Turkse en Marokkaanse mannen is gebruikgemaakt van tolken.

De workshops werden afgesloten met de afname van een enquête. In de workshops van de Turkse mannen werd hen de keuze geboden uit een Nederlandstalig en een Turkstalig enquêteformulier. Marokkaanse mannen werden bij het invullen van het Nederlandstalige enquêteformulier geassisteerd door personen die de Marokkaanse en Nederlandse taal beheersten. Deze aanpak is ook gehanteerd in de workshop voor Hindoestaanse mannen. Hier is assistentie verleend door personen die zowel de Hindoestaanse als Nederlandse taal machtig waren.

De enquête

1. Wat is uw geboorteland?
2. Wat is uw leeftijd?
3. Wat is uw burgerlijke staat? Gehuwd/Ongehuwd
4. Heeft u kinderen? Ja/Nee
5. Was u voor deze bijeenkomst bekend met het begrip mantelzorg? Ja/Nee
6. Weet u nu wel wat mantelzorg is? Ja/Nee
7. Als u mantelzorg zou verlenen, bij wie zou u dit doen? Gezin/familie/vrienden/kennissen
8. Wat houdt u tegen om mantelzorg te verrichten?
9. Zou een beloning, financieel of materieel, u stimuleren om mantelzorg te verrichten? Ja/Nee
10. Wilt u nog wat kwijt over het onderwerp mantelzorg of over de workshops? Heeft u nog tips of tops?

Globale enquêteresultaten: trends

De enquête is afgenomen bij ca. 110 allochtone mannen van verschillende afkomst. Resultaten uit een dergelijke enquête kunnen onmogelijk een betrouwbaar beeld geven over de opvattingen die allochtone mannen hebben over mantelzorg. Daarvoor is de groep geënquêteerden te klein en berust de samenstelling van de groep mannen op toeval en niet op bewuste selectie.

De enquêteresultaten geven in al hun beperkingen wel trends aan. Trends die belangrijke indicaties geven over de wijze waarop allochtone mannen aankijken tegen mantelzorg.

Geboorteland

Het overgrote deel van de mannen is geboren in Turkije, Marokko of Suriname. Een enkeling is geboren in Nederland of de Nederlandse Antillen.

Leeftijd

De jongste deelnemer was 26 en de oudste 83 jaar oud.

Burgerlijke staat

Ca. 80% van de mannen was gehuwd en 20% ongehuwd.

Kinderen

Ca. 90% heeft kinderen. De rest is kinderloos.

Bekendheid met mantelzorg vóór de workshop

60% was vóór de workshop bekend met mantelzorg.
40% was niet bekend met het begrip mantelzorg.

Bekendheid met mantelzorg na de workshop

95% is bekend met het begrip na de workshop.
5% begrijpt nog steeds niet wat mantelzorg precies inhoudt.

Bij wie zouden zij mantelzorg verrichten?

Het resultaat op deze vraag is complex omdat er combinaties van voorkeuren zijn gegeven. Bij benadering valt het volgende te concluderen:
ca. 60% zou mantelzorg binnen het eigen gezin verrichten.
Bij familie, vrienden en kennissen zou respectievelijk 25, 10 en 5% mantelzorg verrichten.

Beletsels voor mantelzorg

60% ziet geen beletsels. Kleinere aantallen zien beletsels als: de eigen gezondheid, drukke baan, leeftijd, drukke studie en schaamte.

Beloning voor mantelzorg

70% heeft geen financiële beloning voor mantelzorg.
30% wil wel een financiële vergoeding.

Suggesties en opmerkingen

Een grote diversiteit aan suggesties is gegeven.

Enkele opvallende suggesties:

- stimuleer jongeren om mantelzorg te verrichten;
- mantelzorg mag niet in de plaats komen van reguliere zorg;
- mantelzorgtrainingen voor potentiële mantelzorgers;
- vaker voorlichting en workshops organiseren over mantelzorg;
- niet bezuinigen op de zorg.

Methodiek

Puntsgewijs worden de onderwerpen beschreven die aan de orde komen bij het bereiken en enthousiasmeren van allochtone mannen voor mantelzorg. Het is belangrijk om voor ogen te houden dat deze methodiek veelal toepasbaar is op allochtone mannen die laag opgeleid zijn en een grote afstand hebben tot de Nederlandse samenleving.

Het bereiken van de mannen

De mannen zijn het best bereikbaar via eigen organisaties. Te denken valt aan ouderen- of sportverenigingen, woongroepen, kerkgenootschappen etc. Het eerste contact verloopt het beste via de leiding van deze verenigingen of genootschappen. De leiding is vaak bereid om een rol te spelen voorafgaand aan en tijdens discussie- of voorlichtingsbijeenkomsten. Te denken valt aan het communiceren (in de eigen taal) naar de groep toe en het tolken tijdens de bijeenkomsten.

Ondersteunend materiaal

Voor veel allochtone mannen is mantelzorg geen alledaags verschijnsel. Uitleg over mantelzorg kan daarom het beste geschieden aan de hand van voorbeelden die aansluiten op de belevingswereld van de mannen. De ervaring leert dat dergelijk materiaal – in de vorm van films, drukwerk e.d. – zeer schaars of helemaal niet voorhanden is. In bestaand materiaal wordt gebruikgemaakt van beelden en verhalen die niet aansluiten bij de belevingswereld van de mannen. Te overwegen valt om zelf toepasselijk voorlichtingsmateriaal te vervaardigen.

Definitie van het begrip mantelzorg

Voor de meeste allochtone mannen is mantelzorg een onbekend begrip. Dat betekent niet dat zij onbekend zijn met de handelingen die vallen onder mantelzorg. Deze handelingen worden echter niet benoemd als mantelzorg. Dit rechtvaardigt extra aandacht voor de uitleg over het begrip en de inhoud van mantelzorg.

Breedte van het begrip mantelzorg

Leg de nadruk op de breedte van het begrip mantelzorg. Dit kan variëren van het doen van boodschappen voor een zieke buurvrouw tot het in bad leggen van de eigen moeder.

Indien de nadruk slechts op het laatste voorbeeld wordt gelegd, bestaat de kans dat mannen afhaken terwijl ze zich op vele andere manieren nuttig kunnen maken voor zorgbehoevenden.

Positionering mantelzorg

Zorg voor een juiste positionering van mantelzorg tussen de vele andere vormen van zorg. Voor veel mannen is er bijvoorbeeld geen verschil tussen thuiszorg en mantelzorg. Zij gaan er daarom vanuit dat mantelzorgtaken vallen onder de thuiszorg. In het laatste geval zijn anderen daar verantwoordelijk voor.

Politieke en maatschappelijke context van mantelzorg

Door alle maatregelen ter terugdringing van de zorgkosten wordt mantelzorg door sommige mannen beschouwd als een bezuinigingsmaatregel. Anders gezegd: de mantelzorger wordt ingezet om de gaten in het zorgaanbod te dichten. Dit beeld roept weerstanden op en leidt ertoe dat mannen minder genegen zijn om mantelzorg te verrichten. Men voelt zich opgezadeld met de ongewenste gevolgen van politieke besluiten.

Dit beeld kan gecorrigeerd worden door een verwijzing naar mantelzorg als verschijnsel dat eigenlijk net zo oud is als de mensheid. Mensen hebben altijd voor elkaar gezorgd, los van politieke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Een ander aandachtspunt betreft nieuw overheidsbeleid waarbij werklozen door uitkeringsinstanties aangespoord worden om als vrijwilliger mantelzorg te verrichten. Dit beleid roept bij sommigen flinke weerstanden op en verkleint de animo om mantelzorg te verrichten.

Het ontstaan van de noodzaak tot mantelzorg

Mannen hebben het idee dat de noodzaak tot mantelzorg ontstaat door externe factoren. Het niet vergoeden van bepaalde zorghandelingen is daar een goed voorbeeld van.

Voor een deel ontstaat de noodzaak tot mantelzorg echter door speciale wensen van de zorgbehoevende. Bekende voorbeelden zijn vrouwen die niet door mannelijke zorgverleners geholpen willen worden. In dergelijke gevallen zullen personen uit de omgeving van de zorgbehoevende de zorgtaken moeten overnemen. Mantelzorg kan dus het resultaat zijn van een meer op de persoon toegesneden vorm van zorg.

Sociale context

Mannen moeten van hun sociale omgeving ook daadwerkelijk de ruimte krijgen om mantelzorg te verrichten. Vrouwen zijn namelijk ook de 'dragers' van de traditionele rolpatronen en zijn niet per definitie bereid om mannen de ruimte te geven voor mantelzorg. Mantelzorg wordt door sommige vrouwen gezien als gedrag dat niet bij echte mannen hoort en waar zij niet mee voor de dag kunnen komen. Het is daarom belangrijk om ook de sociale omgeving van mannen zo ver te krijgen dat zij ruimte maken voor de man als mantelzorg.

Religie

Religieuze opvattingen kunnen een positieve en negatieve rol spelen bij het enthousiasmeren van mannen voor mantelzorg.

* Positief.

De Koran zegt dat de hemel onder de voeten van je ouders ligt. Dit betekent dat elke gelovige die voor zijn ouders zorgt, daarvoor beloond wordt met een plek in de hemel.

Hindoes kennen het verhaal van Shraavan: de jongeman die zijn arme en blinde ouders op zijn rug vervoerde en de zorg over hen had.

Het Christendom kent de bekende verhalen over naastenliefde en de zorg voor de ander.

Al deze verhalen zijn een sterke motivator voor het verrichten van mantelzorg. Afhankelijk van de context kan hierop ingespeeld worden bij het bereiken van mannen voor mantelzorg.

* Negatief.

Religies schrijven voor dat gelovigen zich moeten ontfemen over zorgbehoevenden. Dit kan ertoe leiden dat gelovigen afzien van het accepteren van mantelzorg van buitenaf. Acceptatie van deze zorg betekent namelijk dat men tekortschiet in het nakomen van religieuze verplichtingen en dit leidt tot schaamtegevoelens.

Het gebruikmaken van religie om mannen aan te zetten tot mantelzorg is niet onomstreden. Men kan er bewust voor kiezen om hier juist géén gebruik van te maken vanwege discussies over de scheiding tussen kerk en staat of vanwege het streven om religie buiten de zorg te houden. De keuze voor religie als aangrijpingspunt kan dus van de context afhangen.

Taal

Veel allochtone mannen zijn het beste aanspreekbaar in hun moedertaal. Communicatie – zowel in woord als geschrift - in deze moedertaal wordt aanbevolen.

Expertisebevordering

De meeste mannen hebben geen idee van de benodigde vaardigheden voor het verrichten van mantelzorg. Een training 'basisvaardigheden voor mantelzorgers' zou hen van de nodige kennis kunnen voorzien.

Over Diversiteitsland

Sinds zijn oprichting in 2008 heeft Diversiteitsland zich ontwikkeld tot duurzame partner voor (zorg)instellingen bij het bereiken van moeilijk bereikbare mensen en organisaties. Hierbij hebben we gemerkt dat de oplossing van maatschappelijke vraagstukken soms een individuele of een groepsbenadering vraagt. Bij de individuele benadering blijkt vaak dat het persoonlijk participatieproces van mensen onvoltooid is.

De groepsbenadering leert dat de aansluiting bij andere groepen met andere culturele achtergronden niet vanzelfsprekend is.

Afhankelijk van de gekozen benadering kan Diversiteitsland gepaste trajecten of projecten opzetten om mensen te enthousiasmeren en te motiveren om volwaardig deel te nemen aan de samenleving.

Het grote netwerk dat Diversiteitsland heeft ontwikkeld onder diverse gemeenschappen binnen de Nederlandse samenleving heeft er dan ook toe geleid dat er onderzoek gedaan kon worden naar mantelzorgvraagstukken.

Diversiteitsland is een bottom-up organisatie die zijn opgebouwde expertise en netwerk graag inzet voor uw bedrijf, organisatie of instelling.

Hoogachtend,

Salih Türker
Directeur

Man 2.0. is mogelijk gemaakt door
subsidie van de provincie Noord-Holland

Diversiteitsland | Palembangstraat 52 | 1094 TK Amsterdam
020-4635210 | info@diversiteitsland.nl | www.diversiteitsland.nl